

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 359/2022-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek 1. [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], 2. [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a 3. [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených JUDr. Mgr. Štefanom Buchom, advokátom, Námestie gen. M. R. Štefánika 1, Žilina, proti postupu Okresného súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 9D/112/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 9D/112/2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľiek na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Čadca **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. 9D/112/2020 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľkám **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie každej z nich **1 000 eur**, ktoré **i m** je Okresný súd Čadca **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Čadca **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľkám trovy konania **905,64 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľiek do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľiek a skutkový stav veci

1. Sťažovateľky sa ústavnou sťažnosťou doručенou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 11. januára 2022 domáhali vyslovenia porušenia svojich základných práv

podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, práv na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), na prerokovanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) napadnutým postupom Notárskeho úradu [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „postup notára“), a napadnutým postupom Okresného súdu Čadca (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9D/112/2020 (ďalej len „napadnutý postup okresného súdu“). Navrhli v napadnutom konaní okresnému súdu prikázať konať bez zbytočných prietáhov, priznať sťažovateľkám finančné zadosťučinenie, a to každej z nich sumu 4 000 eur a náhradu trov konania.

2. Návrhom podaným 7. októbra 2020 na okresnom súde sťažovateľky iniciovali dodatočné konanie o dedičstve svojím podaním titulovaným ako „*Návrh na prejednanie novoobjaveného majetku*“. Následne 20. októbra 2020 svoje podanie doplnili, pričom svoj návrh odôvodnili tým, že pôvodne dedičské konanie bolo ukončené rozhodnutím Štátneho notárstva v Čadci č. k. D957/79-9 z 11. decembra 1979, avšak neboli v ňom prejednané pozemky nachádzajúce sa v [REDACTED]

3. Dňa 6. októbra 2020 sa sťažovateľky návrhom na Okresnej prokuratúre Čadca (ďalej len „okresná prokuratúra“) domáhali podania upozornenia prokurátora podľa § 28 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov. Žiadali, aby prokurátor okresnej prokuratúry podal na Okresnom úrade Čadca, katastrálnom odbore upozornenie prokurátora na nezákonný prevod pozemkov, a tým by sa prerušilo a následne zastavilo katastrálne konanie vedené pod sp. zn. V 4074/2020. Okresná prokuratúra listom č. Pd 135/20/5502-6 zo 7. decembra 2020 sťažovateľkám oznámila, že notár nepostupoval v súlade so zákonom Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „Notársky poriadok“). Notárskym poriadkom pri vydaní zápisnice o vydržaní pozemkov, ktoré boli vo vlastníctve otca sťažovateľiek pána [REDACTED], návrh sťažovateľiek vyhodnotil ako trestné oznámenie, ktoré následne postúpil na Okresné riaditeľstvo Policajného zboru Čadca. Polícia vedie v tejto súvislosti trestné stíhanie pre prečin zneužitia právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. a) Trestného zákona pod ČVS: ORP-516/2-VYS-CA-2020.

4. Sťažovateľka 1 podala sťažnosť na prietahy v konaní adresovanú predsedníčke okresného súdu z 20. augusta 2021. Predsedníčka okresného súdu listom z 8. septembra 2021 jej oznámila, že ako orgán riadenia a správy súdu nie je oprávnená o jej sťažnosti rozhodnúť, resp. nariadiť notárovi, ako má konkrétne právne a procesne postupovať pri prejednaní a rozhodovaní vecí. Z listu predsedníčky okresného súdu vyplýva, že sťažnosť na prietahy v konaní bola okresným súdom postúpená na vybavenie komore notárov podľa príslušných ustanovení Notárskeho poriadku.

II. Argumentácia sťažovateliek

5. Podľa názoru sťažovateliek okresný súd o ich návrhu o vylúčení notára za viac ako jeden rok nerozhodol, čím konanie poznačil zbytočnými priet'ahmi. Tiež uviedli, že o ich návrhu o vylúčení notára malo byť rozhodnuté do 7 dní s poukazom na § 54 a nasl. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Ďalej tvrdia, že vec je pre nich mimoriadne významná, keďže nerozhodnutie o posudzovanej dedičskej veci im bráni v užívaní pozemkov vo výmere viac ako 20 hektárov. Tiež tvrdia, že postup okresného súdu im spôsobuje škodu, pretože s predmetom dedičstva nemôžu nakladať a brať z neho úžitky, pričom konštatujú, že predĺžovaním dedičského konania predmetné nehnuteľnosti chátrajú a sú znehodnocované. Z uvedeného odvodzujú porušenie aj základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu. Od skutočnosti, že predsedníčka okresného súdu odmietla rozhodnúť o návrhu na vylúčení notára, odvodzujú aj porušenie čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy.

III. Postup v konaní

6. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 359/2022 z 23. júna 2022 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateliek na ďalšie konanie v časti, v ktorej sa domáhali vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v napadnutom konaní okresného súdu. Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 2 ods. 2, čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 13 dohovoru a čl. 1 dodatkového protokolu postupom notára a postupom okresného súdu ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde doručil ústavnú sťažnosť účastníkom konania na vyjadrenie.

III.1. Vyjadrenie okresného súdu

7. Okresný súd vo vyjadrení uviedol, že z dôvodu čerpania dovolenky notárky nedokázal zabezpečiť jej písomné vyjadrenie. Avšak po preštudovaní spisového materiálu zistil časové úseky, v ktorých došlo k zbytočným priet'ahom v konaní.

III.2. Replika sťažovateliek

8. Sťažovateľky sú toho názoru, že o vylúčení notára okresný súd rozhodol až po viac ako jednom roku. Ďalej tvrdia, že zbytočné priet'ahy v konaní neodstránila ani sťažnosť sťažovateliek adresovaná predsedovi okresného súdu. Notárka dosiaľ o dedičstve nerozhodla a v konaní nenariadila ani jeden termín pojednávania.

9. Ústavný súd upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania a predloženého súdneho spisu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

IV. Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Podstata námietok sťažovateľiek súvisí s namietaným porušením ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote napadnutým postupom okresného súdu.

11. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021, pozn.) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020, I. ÚS 318/2022).

12. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou [m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Frydlender v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96 a vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko zo 16. 12. 2003, sťažnosť č. 58172/00] zohľadňuje (1) právnu a aktickú zložitost' veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu, a prihliada sa pritom aj na význam konania pre sťažovateľa.

13. Povinnosťou súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Povinnosť súdu konať v civilnom mimosporovom konaní bez prietáhov je vyjadrená v § 30 CMP, podľa ktorého po začatí konania postupuje súd v súčinnosti s ostatnými subjektmi konania tak, aby bola vec v čo najkratšom čase prejednaná a rozhodnutá, ďalej v § 31 CMP, podľa ktorého súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní, ale aj v § 34 CMP, ktorým je vylúčená aplikácia ustanovení Civilného sporového poriadku o koncentrácii konania (vrátane sudcovskej koncentrácie konania).

14. Predmetom napadnutého konania je spor o prejednanie novoobjaveného majetku (dodatočné konanie o dedičstve) týkajúceho sa pozemkov nachádzajúcich sa v území [REDAKOVANÉ]. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že dedičské konania tvoria bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov a v zásade ich nemožno považovať za právne ani skutkovo zložité (III. ÚS 276/2022). Ústavný súd v správaní sťažovateľiek nezistil také skutočnosti, ktoré by prispeli k zbytočným prietahom v konaní. Ústavný súd zohľadnil aktivitu sťažovateľiek, ktoré na zbytočné prietahy v konaní upozornili sťažnosťou adresovanou predsedovi súdu (20. augusta 2021). Ústavný súd nemá v úmysle zľahčovať význam sporu, keďže v súčasnosti nemôžu sťažovateľky užívať nehnuteľnosti, a to následne spôsobuje ich chátranie a znehodnocovanie.

15. Ústavný súd tak posudzoval celkovú dĺžku konania od podania návrhu (7. októbra 2020), teda viac ako dva roky. Z chronológie úkonov vyplýva, že pôvodne bol spis pridelený notárovi [REDACTED] (7. októbra 2020). Okresný súd vydal poverenie pre notára [REDACTED] po desiatich mesiacoch (6. augusta 2021). Po jeho žiadosti o vylúčenie z prejednávania veci (17. novembra 2021) bol uznesením zo 16. decembra 2021 z konania vylúčený. Okresný súd následne vydal poverenie z 30. marca 2022 pre notárku [REDACTED]. Z prehľadu procesných úkonov mal ústavný súd za preukázané, že takmer dva roky boli vykonávané len administratívne úkony konania, pričom prvý termín pojednávania bol nariadený na 19. máj 2022. Nariadený termín pojednávania sťažovateľky rozporovali, pretože im nebolo zaslané predvolanie na toto pojednávanie. Sťažovateľky tiež tvrdia, že notárka telefonicky kontaktovala ich právneho zástupcu, aby zabezpečil nižší počet dedičov. Ústavný súd pripomína, že § 18 CMP umožňuje súdu uznesením odňať vec poverenému notárovi, ak napriek predchádzajúcemu upozorneniu súdu spôsobí zbytočné prietahy v konaní alebo v iných odôvodnených prípadoch.

16. V súlade s judikatúrou ústavného súdu aj judikatúrou ESLP je optimálna doba rozhodovania na jednom stupni konania v trvaní troch rokov (rozsudok ESLP z 20. 6. 2006 vo veci Obluk proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 69484/01 a tiež judikatúra ústavného súdu III. ÚS 340/2013, III. ÚS 566/2014, IV. ÚS 201/2018, I. ÚS 115/2019, II. ÚS 234/2019, I. ÚS 361/2022). Ďalej podľa judikatúry ESLP dĺžka súdneho konania na jednom stupni v trvaní dvoch až troch rokov v závislosti od povahy veci nie je v rozpore s právom na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (napr. Humen proti Poľsku, rozsudok z 15. 10. 1999, body 58 a 69, Calvelli a Ciglio proti Taliansku, rozsudok zo 17. 1. 2002, body 64, 65 a 66, IV. ÚS 154/2021, I. ÚS 438/2021, I. ÚS 136/2022). Okresný súd dĺžku konania (v trvaní viac ako dvoch rokov) vo vyjadrení žiadnym spôsobom neospravedlňoval. Naopak vo vyjadrení potvrdil zbytočné prietahy v určitých časových úsekoch. Ústavný súd v súvislosti s už uvedeným pripomína, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená či neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (IV. ÚS 396/04). Ústavný súd dospel k názoru, že išlo o nečinnosť a nesústredenú, resp. neefektívnu činnosť okresného súdu. Na tomto základe rozhodol, že postupom okresného súdu v namietanom konaní boli porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

17. Z chronológie vyplýva, že posledným procesným úkonom v konaní bolo oznámenie právneho zástupcu sťažovateľiek o okruhu dedičov (20. mája 2022). Keďže procesné úkony okresného súdu nevedú k včasnému prerokovaniu veci sťažovateľiek, ústavný súd uložil príkaz okresnému súdu vo veci konať (čl. 127 ods. 2 ústavy).

18. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

19. Sťažovateľky v ústavnej sťažnosti žiadali priznať primerané finančné zadost'učinenie každej z nich 4 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje

poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Zohľadňujúc dĺžku konania na okresnom súde v trvaní viac ako dvoch rokov, nečinnosť a nesústredenú, resp. neefektívnu činnosť v postupe okresného súdu, predmet sporu, význam sporu pre sťažovateľky, aktivitu sťažovateľiek, ústavný súd v súvislosti s § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde považoval za adekvátne priznať každej zo sťažovateľiek finančné zadost'učinenie vo výške 1 000 eur (bod 3 výroku tohto rozhodnutia). V prevyšujúcej časti uplatneného finančného zadost'učinenia ústavnej sťažnosti nevyhovelo (bod 5 výroku tohto rozhodnutia).

VI.

Trovy konania

20. Ústavný súd priznal sťažovateľkám nárok na náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 905,64 eur (bod 4 výroku tohto rozhodnutia).

21. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľiek ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [ďalej len („vyhláška“); § 11 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba tarifnej odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 po znížení o 50 % (§ 13 ods. 2 vyhlášky) pri zastupovaní dvoch alebo viacerých sťažovateľov je 96,75 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Sťažovateľkám vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby vykonané v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a repliky).

22. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľiek (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 3. novembra 2022

Miloš Mad'ar
predseda senátu